

Theater dat meer zegt dan een terreurdaad

door Willem Nijssen

WESTKAPELLE - Zeeland Nazomerfestival : 'De vrouwen van Kamp Westkapelle', door Paul Pourveur, verteld door Nel Lekatompessy onder regie van Anis de Jong. Met zang van Julia Loko en Maria Lekransy, muziek van Rudy Tuhusula en Wim Lohy. Een productie van Theatergroep Delta en Zeeland Nazomerfestival.

Gezien: donderdag 31/8.

Eigenlijk is het ongelooflijk dat ze er gewoon nog staan, de gebouwtjes die ooit de barakken hebben gevormd van Kamp Westkapelle. Dat was al de eerste schok. Zo vervallen en nooit afgebroken. Maar ook nooit 'in ere hersteld'. Dat is pas echt wat je noemt 'een sluimerend verleden'.

Daar rond die paar vervallen barakken dwaalt een klein verleden (een opstand in dat Molukse kamp) en een groot verleden (het Nederlandse koloniale bewind). „Ik heb ergens gelezen dat het verleden altijd herschikt wordt“, is een zin die me uit de voorstelling De vrouwen van Kamp Westkapelle heel indringend is bijgebleven. En dat is wat die voorstelling bij mij heeft teweeggebracht. Een stukje verleden-beeld is volledig herschikt.

Dat effect - bijna méér dan je van een 'avondje theater' mag verwachten - had zó totaal op geen enkele andere plaats kunnen optreden. Dat is dus locatietheater in zijn zuiverste vorm: alléén op die plaats kan dat stuk gespeeld worden. Zo zuiver heb ik het nog bijna nooit meegemaakt.

Voeg daarbij een tekst, die gewoon kan vertellen en met zijn eenvoudige woorden toch telkens opnieuw even aan de kern kan raken. En een vertelster, van wie je zou zweren dat ze het dáár en toen allemaal zélf beleefd heeft. Dat is al meer dan genoeg. De rest zou toegift kunnen zijn, maar was ook nog eens méér dan dat: door de tekst heen verweven een muzikale echo van wat er aan emotie in en onder het verhaal zit.

Molukkers

Het verhaal is kort (en zo dus ooit door de Nederlandse regering afgedaan): na de verzelfstandiging van Indonesië zijn zo'n 10.000 inlandse militairen - voornamelijk Molukkers - naar Nederland overgebracht en daar eerst slecht verzorgd en later aan hun lot overgelaten. Een beter bewijs dat die Nederlandse overheid nooit ook maar iets van de ziel van door hen overheerste volkeren begrepen heeft, is er niet. Alles wat Molukkers tot Molukkers maakt, en dan met name de trouw van dat volk, werd met voeten getreden.

Dat had natuurlijk iedereen kunnen weten, als het in de geschiedenisboekjes had gestaan. Dat had iedereen zelf kunnen bedenken, als hij een beetje beter had geluisterd of gekeken, of had ingevoeld. Zelfs een treinkaping heeft mij nooit zoveel geleerd als dit eenvoudige verhaal. Ik

kan niet precies zeggen wat de klik tot stand brengt. Het moet de mix zijn. Plaats, verhaal, verteller, muziek.

De tekst vertelt het grote verhaal in de persoon van de tata, de vader van de vertelster en het kleine verhaal door de ogen van een klein meisje. Knap hoe toch tamelijk veel informatie wordt meegegeven in wat de personages beleven. De vader beleeft de onttakeling van zijn militair statuut: eerst geen uniform meer, tenslotte zelfs geen eten meer, dat tenslotte - ook al was het 'niet te vreten', of misschien juist wel daarom - soldatenvoedsel was. Dat staat symbool voor het grote verhaal, het verhaal van kolonisatie. Het meisje beleeft het leven in het kamp, vanuit een naïef standpunt naar het volle besef van de vrouw die uit haar groeit. Het leven in het kamp, dat is 'het kleine verhaal' van vernedering, die tot opstand leidt.

Emotie

De vertelster, dat is Nel Lekatompessy, een Molukse actrice, die in haar vertellen soms zo diep komt dat het een herbeleven wordt. Zeker voor ons, het overdonderd publiek (dat geldt dan toch tenminste voor mij), misschien zelfs voor haarzelf. Het is een heel gewoon vertellen, waarbij ze over heel het terrein dwaalt en herinneringen ophaalt. Opsommend bijna, zelfs de dood van haar broertje (mogelijk gewoon aan ondervoeding) blijft in schijn een nuchter feit. De emotie broeit onder de woorden.

Die wordt wel zichtbaar in vage soldaten-gestalten die in het kampgebouwtje ronddwalen. En die wordt expliciet gemaakt - heel mooi verweven met die tekst - in de muziek, met de zangeressen Julia Loko en Maria Lekransy, begeleid door trommels en gitaar. Molukse muziek, die sterk beïnvloed schijnt door Portugese fado en Braziliaanse ritmes.

Het is natuurlijk niet de loutere mix van ingrediënten op zich. Het is het zorgvuldig afgewogen evenwicht tussen al die ingrediënten. Een knap staaltje regie, naast goede casting, perfecte locatie. Een bijzondere productie, die u zeker niet moet missen.